

S O K F É L E .

86. Szám. Béts. October 25-dikén. (34) 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

O c t o b e r .

23 Oct. — 1792. Frantzia Ország tiszta a' külső ellenségtől. Álgýú mennydörgés hirdeti ezt mindenütt az Ország lakóinak. — 1809. A' Frautziák erősen takarodnak Bétsből. Ideje már egyszer!

24 Oct. — 1801. Zenggben (Littorale) rettentő égháború. — 1805. Bernadotte 's Davoust ma sietve nyomulnak előre.

25 Oct. — 1804. Hadaink Passaunál állnak. — 1809. A' Bétsi béke köz hirré tétetik.

Sophia ('Sófia) temploma Konstantinápolyban.

Hajdan Keresztény templom vala, melyet már Constantin első Keresztény Tsászár kezdé építeni, Utódjai pedig elvégzék. Két zenebonában a' lángok zsákmánya lön. A' hatodik század' közepe felé Authomius Építő mester ügyessége által és Justinian Tsászár bőkezűségével omladékiból fel emelkedett; 's mivel porfir és granit kövekkel ki vagyon ékesítve, 's száznál több márvány oszlop, kilentz értzből öntött ajtók díszesítik, pompásan felrakott kúptetei vannak, belől pedig ezüstből 's aranyból dolgozott oltárok ragyognak; a' görögöktől földi égnek, 's angyalok lakásának nevezetett. Olly pompás vala az, hogy midőn Justinian Tsászár beszentelése napján o' templomot tellyes fényében legelőször látná, örömeben így kiálta fel; „Tégedet illet egyedül az a' tisztelet, hogy ezt mondhasd: *meggyőztelek Salamon.*“ — Fő kapuja előtt Muhamed Konstantinápoly elfoglalása után lováról leszállá, 's egy ragadozó katonát, ki padlását fel akará törni, levágott, és parantsolá, hogy Metsetté (Mo-

Toldalék a' M. Kurírhoz.

86 (34)

schévá) változtassék. A' falaknak kintsei már leragadtattak, Sanctuariuma elrontatott, 's kupjára félhold tétetett. A' Szultán pedig éppen azon a' helyen Muhamedet magasztalá, mellyen az utolsó Görög Tsászár Paleolog Constantin (ki sokkal ditsőségesben halt meg, mintsem eldődei uralkodtanak) kevés órák elfolyta előtt a' Keresztények Istenéhez segedelmért a' hitetlenek ellen fohászzkodott.

Mi hibázik még?

(Elméstörténet.)

John Law, egy a' tizen nyoltzadik század első negyedjében Frantzia, és ángoly országban roszhírű pénzügyész, elme szédülése 's tsapodársága által fél frantzia örszágot igen megkárosítá. Midőn semmi segéd eszközt, és módot nem talált, mellyel hamis tetteit, 's szemfényvesztő tselekedeteit megjavítsa, rögtön kereket oldott vagyis elillantott, hogy a' törvények büntető tsapásit kikerülje. Több társai közül, — kik vele együtt tsalták az ország kereskedő polgárjait 's az által teménytelen pénzt szerzetek öszve, példáját követvén, — ketten Berlinbe vették útjokat, hol, mint gazdag kivándorlottak Fridrik királynál oltalmat kerestek 's találtak is. Ama nagy bírtok, mellyet magokkal hoztak, arra bírta a' királyt hogy e' szökő jövevényeknek kért óltalmát nyújtsa, de tsak azon feltétel alatt, hogy ingatlan jószágok megszerzése által magokat Berlinben meg állapítsák, és Wilhelm útszában, melly még akkor posványos hely vala, fényes házakat építtessenek. Az egyiket felemelé grófi, a' másikat pedig bárói méltóságra, az ezt illető nem tsekély díjnak letétele mellett. Minekutánna a' gróf kástélyát elkészíté, a' királyt erről tudósítá, 's arra kéré, hogy

épületjét megvizsgálná, 's meggyőződnek királyi parantsának pontos végrehajtásáról. Engedett Fridrik kérésének, megnéze a' palotát, melly a' elődvar nem különben, mint a' kert felé nyiló kapu felett ketses erkéllyel vala ékesítve. A' király ditséré a' munkát, 's midőn a' kert felé nyúló erkélyre érkezett, a' grófhöz fordúlt, 's ezen szavakkal: „e' háznak alkatása igen szép, a' kilátás is igen kellemetes, tsak egy hibázik még.“ — „Mitsoda,“ kérdé a' gróf, „tessék Felségednek kénye szerint parantsolni.“ „Egy akasztó fa!“ viszszonzá a' király röviden, 's szívet érdeklő hangon.

Trémel Miklós.

A' himlők' hertzege.

Egy sereg Indus megtámadta egykor az éjszakai Ámerikai Státusok birtokában a' végszéli erősséget. Az őrizet vezére látván az ellenség nagy számát, a' fő vezérekkel titkos beszéllgetésbe kívánt cresszkedni. — Méltósággal lépett a' részínő gyűlésbe, egy fekete palatzkot tartván kezében. „Ezen palatzkban, — így szölla, — a' himlőket tartom elzárva. Hogy ha ti most nem léptek békességre, még pedig nekünk kedvező feltételek alatt; tüstént kibotsájtom őket az egész környékre!“ Ezen szavakkal kezét a' dugóra tette. — Az Indusok, kik, mint tudva vagyon, a' himlőtől inkább félnek, mint az ördögtől, lábaihoz borúltak a' várnagynak, 's mindenre készeknek ajánlották magokat, ha a' dugaszt ki nem húzza, 's még azon nap eltakarodtak a' vár alól. Az őrizet vezérének illy hasznos találmánya azzal jutalmaztatott meg, hogy őt a' *himlők nagy hertzege*nek nevezték.

Napoleon 's a' tizenkét apostol.

Midőn Napoleon egy olasz városban a' templomot megnézné, a' város' nagyai templomjok' szentségeit, erekléjit, 's különösen tizenkét apostolait pártfogásának ajánlották. „Fából vannak az apostolaitok?“ kérdé a' Tsászár, — „Nem, Felség!“ vala a' felelet — „Hát miből?“ kérdé Napoleon újra — „Tiszta ezüstből“ válaszolt a' polgár mester magát mélyen meghajtva — „Ezüstből? mondá most mosolyogva Napoleon, már ezen esetben kötelességeknek eleget kell tenniük, mert irva vagyon felölök: *mennyetek az egész világba* 's azt fogják is tenni“ azonnal feszedette az apostolokat 's Párisba a' pénzverő intézetbe küldötte.

Mathisson gondolatja.

Mégis semmi sinte e' mulandó földön a' próbának 's a' mindenekről lemondó szarándokságnak völgyében, a' mi a' házi boldogságot felül múltná; és a' kinek szive 's lelke egy nemes házas társábau, reménnyel tellyes gyermekeiben, 's választott könyvekben a' megelégedésnek bővségét, és a' vidám 's boldog életnek tartósságát nem találja, a' kivánságnak örök szomjától fog nyugtalaníttatni, a' nélkül, hogy azt, a' mit óhajt, megnyerje; 's karjait füst- képek felé nyújtani, míg a' rajta ütő halál nyúgodalomra hívja.

A p r ó s á g o k.

1. IV Henrik, Frantziák Királya (szül. 1553), soha el nem felejtván, hogy nagy tetteit egyedül bölts férjfiak által lett neveltetésének köszönheti, midőn a' tanítatásról 's nép neveléséről volt szó, gyakran mond'a ministereinek: „Urak! a' nevelés olyan dolog,

mellytől a' népek és státusok szerentsés állapotja 's boldogsága függ.“

2. Midőn XIV Lajos Frantziák Királya (1661-től —1678-ig) a' Versailles nevű kir. palotát építtette (Páristól $2\frac{1}{4}$ mértföldnyire), egy hízelkedő versköltő ezen felírást készíté reá:

Par domus haec urbi est, urbs orbi, neutra triumphis
Et belli et pacis par Ludovice Tuis.

Ez alá egy más versköltő ezt írta:

Pár vati est versus, nam bis mentitur uterque,
Nam minor urbs orbe est, et minor urbe domus.

3. Ablakom alatt vágatott el a' Huszár, 's szememet tsillogása, gondolatomat pedig rendeltetése vonta magára. Millyen különös az a' katonaság! — gondolám — ha a' háborúnak vége, seemmi hasznát sem lehet venni; pedig épen arra való, hogy a' háborúnak véget vessen. Így az egész szerzet a' maga fenállása ellen dölgozik, 's mikor kötelességét teljesíti, ön magát teszi szükségtelemné. Nevetni akartam a' tsudálatos szerzeten, de im egyszerre tsengetést hallok az utszán, 's látom a' pórnépet leborúlva vetni magára a' szent kereszt jelét. A' szentséget vitték egy haldoklóhoz. Én a' halálról nem szeretek elmélkedni, azért elégnék tartám ez úttal a' Szent atyára fordítani figyelmemet. Szép hivatal valóban, a' tudatlanokat tanítani, vakokat világosítani, erköltsteleneket javítani, . . 's a' t. De hátha talám egyszer az a' szerentséjek lenne a' lelkitanítóknak, hogy az egész néppel megtudnák értetni és idővel meg kedveltetni a' külömben is minden embernek szívébe írt erköltsi törvényeket: valyon lenne-e még továbbra is — uram bocsásd meg! — szükség a' szent ordóra? — Ha az ő rendeltetések valaha tzélját érné: nem lenne-e ez által az egész rend

felesleg való; — 's ha ők igazán a' nép megvilágosításán, 's javításán munkálkodnak: nem a' magok fenállása ellen munkálkodnak-e? . . . 's a' t. Egyik gondolat szüli a' másikat. Papról könnyű az ugrás Orvosra. 'S mit tesznek ők, a' Galénus hív tanítványa, kik tudós képpel, 's rövidebb hosszabb recipékkel — mint megannyi *Einlösungschein*okkal — felfegyverkezve törnek magokat a' népen keresztül, bizonyosan nem hogy láttassanak, hanem hogy a' szenvedő betegnek minél előbb juthassanak segítségekre, — mit tesznek ők kérdelem, akár, mikor az egy óra alatt gyógyítható beteget nem kényszerítik esztendőkről esztendőkre patikai kosztón tengődni, hanem lelkiesméretesen ezzel vigasztalják meg „vedd fel a' te nyoszolyádat és járj, — akár, mikor a' nép számára kiadott intéseikben azt állítják, hogy a' ki a' természet rendi szerinti él, annak se orvosra se patikára nints szüksége? Azt teszik, a' mit a' katonák a' haború, a' Papok az oktatás által kívánnak elérni: ön tzéhek fen állása ellen munkálkodnak. — Én magam ügyvéd lévén, ön hivatalomról minden tekintetben általlok szólni, ne hogy részre hajlással vádoltassam. Talán akad egy orvos, a' ki ezt a' hijjánosságot kipótolja. Azt azonban meg kell említenem, a' mit minden ember megenged, hogy az Előljárok rendeltetésének tzélja egyedül a' jó rend fentartása, vagy más szókkal, a' roszszak megzabolázása, fogyasztása. Ők tehát azt fogyasztják, a' minek léte nekik is lételt adott, 's ha tzéljokat egészen elérik meg kell szünniek lenni . . . 's a' t. 's a' t. Mennyi sok emberi találmány, melly rendeltetésének fő pontját mind a' semmivételben találja fel! Úgy látszik azonban hogy az ilyen semmivé leendő 's épen a' semmivé léételre törekvő rendelkezésekre maga a' természet tanította az embert. A' tűz mohon kapja az

éghetőket, sebes lobogással terjed el azokon, 's mikor azokat felemésztette, magának is el kell enyésznie; még pedig mennél sebesebb a' lobogás, annál közelebb az enyészés. 'S valyon — köztünk maradjon a' szó — azok az orvosok, kik a' Patikások hasznát, ön betegek rovására olly igen szíveiken viselik, — azok a' nép tanítók, kik világosság helyett setétséget hirdetnek 's óhajtanak, — 's végre azok az előljárók, kik nem azon igyekeznek okos nevelés által, hogy a' gyenge gyermeki szívben ne fészkelhessen a' gonosz, hanem csak a' már kifejlett 's megrögzött bűnt készek deresre, bitó, 's . . . fára húzatni: ezek mondón mind, nem a' tűztől tanulták-e el ezt a' nagy élet regulát, „ha lobogsz, hamar elégsz; pislogj, bár füstölj, ha soká akarsz égni!“

4. Nézd csak Anyám! — kiálta a' tó mellett játszó gyermek, — soha ennél szebb vizet nem láttam: milyen tiszta egész fenekéig, 's fenekén — mint felette — melly szépen ragyog az ég. — Ah fiam! — sohajta az anya — az ég mellyet fenekén látsz, csak a' víz tükre játéka, legkisebb szél fúvására eltűnik az; — 's ha erős szemeid vólnának belátni a' víz méjjségébe, örvényeket, 's tsuda állatoknak barlangjait találnád oda lent.

Szegény anya! ő ön szenvedő szelid szívének képét rajzoló, mellynek tsendes külseje böl dog megelégedést mutatott, míg belől kínos gyötrelmeknek vólt szállása; ő ön házassági életét rajzoló, mellynek mosolygó színe alatt undorító tsuda állatok lappangottak!

A' K e s e r g ő.

Szívet sebző gondolatok

Tépdelik bús keblemet,

Mik tavaszszán, fáj dalmak közt

Elemésztik éltetmet. —

A' remény, az édes remény
 Látom, repül előlem —
 Repüljön is; — én kesergve
 A' kétséget kedvelem —
 Vádolva a' hív szerelmet,
 Melly engem a' sírba temet —
 Boldogabb az álnok szív;
 Mert nem tudna lenni hív!

A' boldogság, béke partján
 Tudtam: mi a' földi jó;
 Ezt keveslém — 's elevezve
 Tovább — eltört a' hajó,
 Most habok közt hánykolódom
 Égi Nevét sóhajtvá
 Érzelveim' bálványának —
 Így küzdök, elhervasztva —
 Számüzött szívem' nyugalma!
 Ez lett hívségem' jutalma —
 Boldogabb az álnok szív;
 Mert nem tudna lenni hív!

Boldog vagy Te, negéd' lélek,
 'S tsalogány, mint szerelmed;
 Mert édeni bájt lehelve
 Két színt jádzhát érzelmed. — —
 Nyugvék, hajdan, kevélykedve
 Imádóként ölében;
 Most hervadok, elfeledve
 A' Felejts-el, keblében
 Panaszolva bús sorsomat,
 Várva édes halálomat.
 Így gyötör a' fájdalom —
 Fogadj be, óh sírhalom!

Lapsánszky Ján.
 Szigethről.